

Dr. Zsom Dorottya
ELTE BTK, Arab tanszék

BESZÁMOLÓ

Egyiptomi tanulmányutam célja elsősorban tudományos kutatómunka folytatása volt, ugyanakkor arab nyelvtudásomat is folyamatosan fejleszteni szeretném, különös tekintettel egyiptomi népnyelvi ismereteimre. Ez utóbbi tekintetben utam teljes sikernek tekinthető, az anyanyelvi környezetben töltött hosszabb idő lehetőséget adott arra, hogy a mindennapi kommunikáció során arab nyelvtudásomat fejleszthessem. Tekintettel arra, hogy az ELTE BTK Sési Filológiai és Arab Tanszékén dolgozom, arab nyelvet, irodalmat és kultúrtörténetet tanítok, az élő nyelvhasználat folyamatos gyakorlása elengedhetetlen a munkám színvonalas végzésének szempontjából.

Tudományos kutatómunkám Egyiptom népi vallásosságára irányul, egyebek között a középkori és modern forrásokra, mai népi hiedelmekre. A témában középkori és modern kéziratokat készítek elő kiadásra, ehhez a munkához szükséges a Kairói Nemzeti Könyvtár (Dar al-Kutub), az Institute Français d'Archéologie Orientale du Caire, és más, egyiptomi állami, ill. Egyiptomban a nyugati országok által működtetett gyűjtemények és kéziratárak ismétlődő látogatása. Sajnos a nyugati intézmények a járványhelyzetben zárva tartottak, így ebben a tekintetben előzetes elképzeléseimhez képest korlátozott mértékben tudtam csak megvalósítani kutatási tervemet. Mivel azonban az egyiptomi állami intézmények nyitva voltak, rövid újratervezést követően szerencsére mégis haladni tudtam a munkámmal. Legfőbb tevékenységem egy máig kiadatlan szúfi kommentár, 'Alā ad-Dīn 'Alī ibn Ismā'īl al-Qūnawī (d. 1329), *Ḥusn at-taşarruf fī šarḥ kitāb at-ta'arruf li-maḏhab ahl at-taşawwuf*, kézíratainak, szövegtanúinak összegyűjtésére irányult. Hosszabb távon ennek a munkának a kiadását tervezem, ami szerves folytatása lenne korábban elkezdett, Nūrī-ra irányuló kutatásomnak (Nūrī szövegeit többek között ennek a kiadatlan kommentárnak a fényében értelmeztem.)

Eredeti kutatási tervem szerint a mai népi hiedelmek gyűjtését a thébai magyar ásatásokon dolgozó felső-egyiptomi munkások és családjaik körében szándékoztam folytatni, a tervek szerint februárban kezdődő magyar ásatáshoz pár hétre csatlakozva. Együttműködésem a Fábíán Zoltán vezette magyar régészeti expedícióval hat éves

múltra tekint vissza. Sajnos a járványhelyzet miatt ez a magyar ásatás – az ásatások túlnyomó többségéhez hasonlóan – elmaradt, így terepmunkára végül ebben az évben nem nyílt lehetőségem. Ehelyett kinti tartózkodásomat a szakirodalomban való elmélyülésre fordítottam, és a váratlanul elhunyt Schreiber Gábor emlékkötete számára szeptemberben leadandó cikkemet készítettem elő. A cikk a középkori muszlim ásatások hátterét és mikéntjét mutatja be korabeli források alapján. Az óegyiptomi sírok feltárását megkülönböztetés nélkül sírrablásnak szokás bélyegezni, a középkori források alapján azonban ez joggal kétségbe vonható. A muszlim uralkodók egyrészt egyfajta erőforrásként tekintettek a sírokra, melyeket a bányákhoz hasonlóan aknáztak ki nemesfémek és más hasznosítható anyagok (pl. kátrány, múmiapólya) után kutatva. Ennek megfelelően a sírok feltárása állami monopólium volt, és az uralkodó által kirendelt felügyelő (inspektor) irányítása mellett zajlott – hasonlóan a mai helyzethez. A feltárást továbbá (a kor szintjének megfelelő) tudományos kíváncsiság is motiválta és jellemezte, amiről a középkori geográfiai és más tudományos forrásokban található leírások tanúskodnak. A készülő cikk bemutatja a feltárások állami felügyeletét, korabeli „ásatási beszámolók” alapján a feltárás menetét, módszereit, leleteit, de kitekintést nyújt az óegyiptomi emlékekre specializálódott arab kincskereső kézikönyvek világába is.

Eredeti kutatási tervemben szerepelt még a február elején megrendezésre kerülő Kairói Nemzetközi Könyvvásár látogatása, könyvek beszerzése az ELTE Arab tanszékének számára. Erre sajnos a járványhelyzet miatt elhalasztott út során nem volt lehetőség.

A most zárult kutatóutam eredményeit két helyen szándékozom közzétenni: egyrészt a már említett Schreiber emlékkötetben cikk formájában, másrészt a jövő nyáron Prágában megrendezésre kerülő World Archaeological Congress-en előadás formájában (ez utóbbira a jelentkezésemet már korábban elfogadták, de a járványhelyzet miatt a konferenciát idén nyárról jövőre halasztották). Kutatóutam döntő mértékben hozzájárult ahhoz, hogy egyetemi oktatóként mind tudományos munkámat, mind oktatási feladataimat színvonalasan láthassam el. Minden szemeszterben tartok olyan egyetemi kurzust, amely kifejezetten az egyiptomi népi vallásosságot mutatja be a hallgatóknak, és ennek anyagát évről-évre az egyiptomi kutatóutam tapasztalatait és eredményeit beépítve változtatom, ill. alakítom ki.